

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

281- 56/2018

Београд

дел. бр. 19422 датум: 13.06.2018.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Горњекосудски суд Аутономне Горњекосудске
Омбудсман

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА
И ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватном центру у Сомбору

Београд, јун 2018. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат НПМ, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM) и Међународна мрежа помоћи (IAN).

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС" број 25 од 30. марта 2018. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Сомбору
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Покрајинским заштитником грађана – Омбудсманом и Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	01. јун 2018. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Анико Ширкова, <i>Покрајински заштитник грађана - Омбудсман</i> Стефан Годоровић, <i>Покрајински заштитник грађана - Омбудсман</i> Милена Анчић, <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводац: Душан Роаји, <i>фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Сомбору су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави свој мандат. Службеници су пружили све тражене информације и омогућили приступ и фотографисање свих просторија, увид и фотографисање тражене документације и ненадзиране разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ руководству Прихватног центра, тим НПМ је, подељен у две групе, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и обишао просторије за смештај. Напоследку, на завршном разговору са руководством су изнети главни утисци о посети и налази чланова тима о стању у Прихватном центру.

1. УВОД

НПМ је до сада више пута посетио Прихватни центар у Сомбору. Током претходне посете,⁴ у овом Центру је затекнуто 93 миграната који су већином из других центара премештени овде, јер је ускоро долазио њихов ред за пријем у Мађарску. Овде су боравили око 1 месец, па су се на пар дана премештали у Прихватни центар у Суботици, одакле су ишли на пријем код мађарских власти.

Иако се радило о ненајављеној посети, тим НПМ је тада затекао Центар у добром стању и утврдио да је окончана већина радова који су најављени током претходних посета, када Центар још није функционисао у пуном капацитету. Такође, НПМ је тада утврдио и да је поступљено по свим раније упућеним препорукама које су се односила на Прихватни центар у Сомбору.

На дан ове посете, у Центру се налазило 111 миграната. За разлику од већине других Центара које је НПМ посетио у претходном периоду, у овом је дошло до повећања броја миграната, и то за око 20% у односу на прошлу посету.⁵ У Центру се налази 14 породица са 77 чланова и 34 самца. Од укупног броја миграната, њих 63 је пунолетно, а 48 малолетно. Малолетника без пратње нема, јер се сви смештају у Центар за азил у Крњачи, па би у овом Центру били само уколико је убрзо њихов ред за пријем у Мађарску. Највише је миграната пореклом из Ирака (68) и Пакистана (34).

Као и раније, мигранти су смештени у 2 објекта – у једном бораве породице, а у другом су самци.

2. ЗБРИЊАВАЊЕ МИГРАНАТА

За разлику од претходне посете, мигранти се сада дуже задржавају у овом Центру, јер је пријем у Мађарску успорен. У разговору са члановима тима НПМ, већина миграната је навела да у овом Центру бораве више месеци, а једна породица је ту већ годину дана. Успорен пријем у Мађарску створио је психолошки притисак код миграната и нарушило атмосферу, јер су сви очекивали скори прелазак границе након вишемесечног, а у појединим случајевима скоро двогодишњег⁶ чекања у Србији. Додатни проблем је непостојање веродостојних информација, с обзиром да динамика проласка у потпуности зависи од мађарских власти, који, као што је од раније познато, не остварују директну комуникацију са службеницима Комесаријата за избеглице и миграције, већ преко представника мигрантске заједнице (*community leaders*) који се налазе на граничним прелазима. Центар добије информацију из Прихватног центра у Суботици да је потребно да одређеног мигранта или мигранте преместе у тај Центар ради скорог пријема у Мађарску, али се не зна када ће та информација стићи нити колико ће миграната бити позвано.⁷

У непосредној близини Центра, на отвореном, и даље се налази 70 – 80 миграната који одбијају смештај у званичне центре за прихват и збрињавања миграната. За њих је обезбеђен један тоалет са спољне стране Центра. Повремено, службеници Комесаријата

⁴ Извештај о посети Прихватном центру у Сомбору бр. 281-97/17 од 7. децембра 2017. год.

⁵ Повећан је број миграната који путују са породицама.

⁶ Према неким информацијама, актуелно су на реду мигранти који су уписани на списак у новембру 2016. год.

⁷ Више о тренутној процедури пријема у Мађарску у Извештају о посети Прихватном центру у Суботици.

им излазе у сусрет и дозвољавају да користе и струју како би напунили телефонске батерије.

ИОМ и даље организује добровољне повратке у земљу порекла за мигранте који то затраже. У претходном периоду 1 лице се вратило за Непал, а очекује се повратак још 1 лица у Пакистан.

Од претходне посете није било значајнијих измена у раду Центра и услуга које су понуђене мигрантима. Према наводима службеника Комесаријата, у плану је да се уведе осветљење на спортским теренима.

Полицијски службеници су и даље стално присутни, у 3 смене и смештени су једном контејнеру у дворишту Центра. Медицинско особље, медицински техничар и лекар које је хуманитарна организација ангажовала из локалног дома здравља, ту су сваког радног дана по 8 сати, с тим што је лекар у Центру од 13:00 – 15:00 часова. Тиму НПМ је указано да би требало од средине јуна да се промени организација која обезбеђује здравствену заштиту у овом Центру. Такође, и даље постоји психолошка подршка коју пружа психолошкиња ангажована од стране хуманитарне организације.

Представници Центра за социјални рад Сомбор од пре 2 месеца долазе у Прихватни центар уторком и петком, за разлику од ситуације приликом претходне посете НПМ када су долазили на позив.

Малолетни мигранти су укључени у основно образовање, али, за разлику од прошлог пута када су наставници долазили у Центар, сада се деца одводе у локалне школе. Воде их представници Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (УНХЦР). Ради се о 28 деце⁸ узраста до 14 године који у 2 школе похађају 4 – 6 часова дневно и наставу слушају на српском и енглеском језику. Ово представља унапређење у односу на праксу уочену приликом претходне посете, када је настава одржавана понедељком, средом и петком, у две групе по 90 минута и када је у групи коју је затекао НПМ било 7 деце. Ово је вероватна последица дужег задржавања деце у Центру. Према речима службеника Комесаријата, деца миграната су добро прихваћена у школи од стране учитеља и ученика.

У Прихватном центру у Сомбору је унапређено укључивање деце миграната у основно образовање.

Нико од деце није уписан у средњу школу. Представници Црвеног крста и других хуманитарних организација спроводе различите активности и радионице за децу, организују излете и пуштају им цртане филмове. Такође, један од смештених миграната који је по образовању професор енглеског језика, у самом Центру повремено деци држи часове енглеског.

Конструкција дечијег кутка, чија се изградња дуже време најављује и за кога је НПМ прошлог пута затекао само темеље, завршена је, али објекат није довршен, јер је, према наводима службеника Комесаријата, донатор стопирао средства. Смањивање активности хуманитарних организација НПМ је уочио и у другим центрима за прихват и збрињавање миграната.

⁸ Од тога, 3 деце је завршило са наставом, јер су похађали 8. разред.

Темељи децијег кутка уочени приликом претходне посете НПМ

Конструкција децијег кутка уочена приликом ове посете НПМ

На дан посете, у Прихватном центру у току је било кошење траве, које је изводило Јавно комунално предузеће "Зеленило" Сомбор.

За одрасле мигранте се и даље организују радионице шивења 3 пута недељно, један од миграната их је подучавао енглески језик и могу се бавити спортом на теренима у оквиру и у непосредној близини Центра. Такође, неколико пута недељно се приказују филмови. Повремено и запослени у Центру организују активности за одрасле мигранте. **Ипак, имајући у виду промену режима уласка у Мађарску, која за последицу има дуже задржавање миграната у односу на претходне посете, као и изражено незадовољство међу њима, НПМ сматра да би одраслим мигрантима требало понудити већи број активности.** Ове активности им пружају могућност да науче корисне ствари, али и да прекрате време чекајући да се разреши њихова тренутна ситуација у погледу могућности наставка пута. Истовремено, ово омогућава и особљу ангажованом у Центру да кроз структурирање дана одржавају ред у центрима и прате индивидуалне потребе миграната.

С обзиром да је посета била током рамазана, у оквиру Центра су истакнута времена изласка и заласка сунца и мигрантима који га обележавају је омогућено да увече узму и понесу са собом сва 3 obroka, што су тиму НПМ потврдили и поједини мигранти.

Мигранти са којима су обављени разговори нису имали озбиљнијих примедби на услове у Центру и поступање према њима и основни проблем им је успорена процедура уласка у Мађарску. Приликом обиласка Центра утврђено је да су услови на задовољавајућем нивоу.

3. ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ (ИНЦИДЕНТИ)

Приликом претходне посете утврђено је да се у Прихватном центру у Сомбору поступа по препоруци НПМ да се евидентирају ванредни догађаји, упућеној Комесаријату у

Извештају о посети Центру за азил у Крњачи.⁹ Посебни извештаји о сваком појединачном догађају се чувају у рачунару и у посебном регистру и у њих се уписују имена миграната који су у тим догађајима учествовали, кратак опис догађаја и предузете мере. О овим догађајима се редовно обавештава Комесаријат слањем појединачних извештаја током истог дана и описивањем догађаја у недељним периодичним извештајима.

Увидом у регистар догађаја утврђено је да су они разврстани по типу: породично насиље (од почетка вођења регистра евидентирана су 2 случаја), сукоби међу мигрантима (2 случаја), тортуре полиције (18 случајева) и ванредни догађаји (3 случаја - овде се одлажу извештаји о другим ванредним ситуацијама: да је једна мигранткиња пала у несвест, да је један мигрант упалио душек кревета¹⁰ и да су мигранти добијали претње од локалног становништва¹¹). У априлу је забележена туча између миграната, од чега је само 1 учесник туче смештен у Центру, док су остали из групе миграната која борави на отвореном.

Прегледом извештаја груписаних под тортуре полиције утврђено је да се ради о случајевима навода миграната да су претрпели физичко насиље од стране хрватских и мађарских полицијских службеника приликом покушаја наставка пута. Иако је евидентирано 18 случајева, у њих 17¹² се радило о наводима миграната да су путовали у са неким или у већим групама и да су више њих били жртве тортуре. Према наводима службеника, углавном се ради о мигрантима који нису смештени у Центру, па се само пар њих јави у Центар и преприча догађај. Уочено је и да је ових случајева мање: током 2018. године евидентиран је 1. Мигранти који се јаве у Центар са повредама се овде медицински збрину и по потреби се упућују у локалне здравствене установе. Према наводима службеника Комесаријата, о овим наводима се обавештава полиција.

Тим НПМ је од медицинског техничара који ради у Центру добио информације да је медицинско особље које је у центрима за мигранте ангажовала хуманитарна организација Лекари света (Médecins du Monde) имали обуку о поступању у складу са Истамбулским протоколом.¹³ Ради се о тродневном семинару којем је присуствовало медицинско особље из 5 – 6 центара. Повреде миграната се евидентирају на посебном извештају, са шемом тела и достављају се организацији која их је ангажовала. Према наводима техничара, полиција никада није од њих затражила ове извештаје.

⁹ Бр. 281-49/17 од 3. јула 2017. год.

¹⁰ Овај мигрант се налази у притвору у Казнено-поправном заводу у Сомбору и у дану посете Центру је имао

¹¹ О последњем је обавештена Полицијска управа Сомбор.

¹² У једном случају се уопште није радило о оптужби за тортуре већ се након неуспешног покушаја наставка пута један мигрант вратио са повредом за коју је навео да ју је задобио тако што је пао.

¹³ Приручник за ефективну истрагу и документовање случајева тортуре и другог окрутног, нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања.

Један од сацаца из Пакистана навео је да се годину дана налази у Србији, од чега је 7 месеци у Прихватном центру у Сомбору. Он сматра да као пунолетни сацац нема приоритет на листи за пријем и да су мале шансе да легалним путем уђе у Мађарску. Због тога је више пута покушавао да илегално пређе границу и са Хрватском и са Мађарском. У једном од ранијих покушаја био је повређен од стране мађарске полиције, али се то после није дешавало. Задовољан је свим условима у Центру и истакао је одличан однос запослених према мигрантима.